

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

กล้วยไม้เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของประเทศไทย โดยในการผลิตเพื่อการส่งออก ไปจำหน่ายต่างประเทศทำรายได้เข้าประเทศปีละหลายร้อยล้านบาทจนถึงปีละสองพันล้านบาท (ตารางที่ 1.1) ในปี 2539 – 2544 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกดอกกล้วยไม้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 6.12 และ 17.93 ต่อปี กล่าวคือ ปี 2539 ส่งออกได้ 10,619 ตัน มูลค่า 675 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 941 ตัน มูลค่า 1,494 ล้านบาท ในปี 2544 มูลค่าการส่งออกไม้ดอกไม้ประดับทั้งหมดนั้นได้มาจากการส่งออกกล้วยไม้ตัดดอกมากกว่าร้อยละ 70 (ตารางที่ 1.1) กล้วยไม้สกุลหวายเป็นสกุลที่มีการส่งออกมากที่สุด (ตารางที่ 1.2) ทั้งนี้การส่งออกที่เพิ่มขึ้นมีสาเหตุเนื่องมาจากค่าเงินบาทอ่อนตัว ทำให้การส่งออกเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2543) ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และสหรัฐฯ (ตารางที่ 1.3) ส่วนประเทศคู่แข่งชั้นในการส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ มาเลเซียและสิงคโปร์ เนื่องจากมีการขยายการผลิตเพิ่มขึ้นและกล้วยไม้มีคุณภาพสูง

แหล่งผลิตกล้วยไม้ตัดดอกเพื่อการค้ามีกระจายอยู่ในภาคต่างๆ ของประเทศไทย เช่น กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ เพชรบุรี สงขลา ภูเก็ต เชียงใหม่ นครสวรรค์ ชลบุรี นครราชสีมา และอุดรธานี โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่บริเวณเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ สมุทรสาคร และนครปฐม ซึ่งมีพื้นที่ปลูกรวมกันคิดเป็นประมาณ 85 % ของพื้นที่ปลูกทั้งหมด (ตารางที่ 1.4) เนื่องจากสภาพภูมิอากาศเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ ใกล้เคียงแหล่งน้ำและตลาด และมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก แต่ปัจจุบันพื้นที่ปลูกกล้วยไม้มีแนวโน้มที่จะย้ายออกจากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดใกล้เคียงมากขึ้น เพราะที่ดินในกรุงเทพฯ มีราคาสูงและปัญหามลภาวะของน้ำและอากาศ ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตและคุณภาพของกล้วยไม้ โดยในปี 2543 เกษตรกรนิยมปลูกกล้วยไม้สกุลหวายกันมาก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 80 ของการปลูกกล้วยไม้ทุกสกุล ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 20 จะเป็นสกุลอื่นๆ ได้แก่ แวนด้า แอสโตเซนด้า อะแรนด้า ออนซิเดียม ม็อคคาราและแคทลียา เป็นต้น กล้วยไม้สกุลหวายที่นิยมปลูกกันมาก

จะเป็นก้านกล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งมีมากกว่า 50 ชนิด ที่เกษตรกรนิยมปลูกกันมากได้แก่ หวายชมพู เช่น พันธุ์ซอนเนีย เบอร์ 17 , 18 และ 28 แอนนา ไวปาสู และหวายขาว เช่น ขาว 4 N และขาวบีเอ็ม หวายม่วง เช่น บอมโจ บอม 16 บอม 17 บอม 28 และมาดามปอมปาดัวร์ เป็นต้น (สุเทพ รักจิต, 2543)

ผลผลิตกล้วยไม้ประมาณร้อยละ 60 จะส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ โดยมีกล้วยไม้ตัดดอกสกุลหวายเป็นส่วนมากประมาณร้อยละ 90 ของดอกกล้วยไม้ที่มีการส่งออกทั้งหมด (กลุ่มเกษตรกรผู้จรรยา, 2541) ซึ่งการผลิตกล้วยไม้ตัดดอกเพื่อการส่งออกนั้น จำเป็นต้องผลิตให้มีดอกที่คุณภาพดี ตรงตามความต้องการของผู้ซื้อในตลาดต่างประเทศ เพราะผู้ซื้อในตลาดต่างประเทศเช่น ญี่ปุ่น อิตาลี สหรัฐฯ และเนเธอร์แลนด์เป็นประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและสามารถซื้อได้ในราคาแพง ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 40 จะจำหน่ายภายในประเทศ ซึ่งมีทั้งการขายปลีกและขายส่ง ตลาดขายส่งที่สำคัญ ได้แก่ ปากคลองตลาด ส่วนตลาดขายปลีกได้แก่ ร้านดอกไม้ แผงขายดอกไม้ทั่วไปทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่กล้วยไม้ที่จำหน่ายในประเทศมักมีคุณภาพไม่ดีจึงไม่สามารถส่งออกได้ (สุเทพ รักจิต, 2543)

นอกจากปัญหาด้านคุณภาพของผลผลิตแล้วยังมีปัญหาในด้านการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ที่สำคัญได้แก่แหล่งผลิตในปัจจุบันเสื่อมโทรม สภาพน้ำไม่เหมาะสมทำให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2543) กล่าวคือผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในปี 2531 - 44 มีอัตราเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเท่ากับ 3.46 แสดงว่าผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่มากนัก ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการผลิตให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ซึ่งจะมีผลต่อรายได้ของประเทศ จึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น โดยการศึกษาเลือกที่จะตอบคำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตของเกษตรกรที่ทำการปลูกกล้วยไม้เพื่อการส่งออกในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรในประเทศไทยให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ตารางที่ 1.1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกไม้ดอกไม้ประดับ ปี พ.ศ.2539 - 2544

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : พันบาท

รายการ	2539		2540		2541		2542		2543		2544	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
ต้นกล้วยไม้	14,996	109,944	18,550	117,910	12,537	97,591	16,238	132,294	22,241	227,326	24,750	295,293
ต้นไม้อื่นๆ	6,564	19,954	8,033	22,984	6,711	51,081	9,497	29,219	10,851	71,111	9,616	88,795
ดอกไม้กล้วยไม้สด	10,619	675,269	10,470	744,678	13,123	1,061,043	11,680	1,046,626	11,778	1,231,229	13,941	1,494,578
ดอกไม้สด	14	647	12	624	33	4,728	19	798	239	12,177	463	21,599
ดอกไม้แห้งย้อมสี	838	96,523	781	104,378	576	80,096	528	78,531	926	115,729	718	99,027
หัวหน่อ แขนง ไม้ดอก	2,529	43,060	2,427	31,228	8,147	14,768	941	22,942	503	5,483	1,412	17,057
หัวหน่อ แขนงนอก	755	3,524	1,354	8,684	1,924	18,983	3,947	13,407	225	1,076	332	2,076
กิ่งชำไม่มีราก กิ่งตอน	49	62	63	450	126	970	38	589	416	310	395	13,182
ต้นไม้ม้วน ไม้กอ	28	1,022	41	798	147	2,221	397	1,307	605	7,776	387	3,091
กุหลาบตัดดอกตัดกิ่ง	112	162	102	498	32	146	12	255	6	53	1	40
มอสและไลเคน	37	100	38	520	21	158	2	457	7	65	100	2,536
ใบไม้กิ่งไม้ สด	160	1,010	49	2,288	152	1,105	17	904	106	4,817	2,773	41,213
ใบไม้กิ่งไม้แห้ง	449	19,455	438	20,588	2,106	31,874	457	31,686	1,429	25,834	924	7,221
รวม	37,150	970,732	42,358	1,055,628	45,635	1,364,764	49,335	1,399,467	49,332	1,702,986	5,582	2,085,708

ที่มา : กรมศุลกากร อ้างโดย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2545

ตารางที่ 1.2 ปริมาณการส่งออกไม้ดอก ปี พ.ศ.2542 – 2544

ชื่อพืช	ปี พ.ศ.2542	ปี พ.ศ.2543	ปี พ.ศ.2544
ดอกกล้วยไม้	1,027,272,232	1,766,592,645	1,806,051,226
- Dendorbium	93,080,565	142,696,600	120,923,673
- Vanda	16,158,952	20,373,642	19,893,797
- Oncidium	11,496,014	15,015,558	16,993,685
- Phalaenopsis	12,397,399	12,413,870	14,026,958
กวอนอิม	3,513,187	7,027,561	12,934,580
โป๊ยเซียน	1,785,440	4,529,525	4,355,065
ใบกล้วย	2,990,884	3,477,023	3,945,789
กระเจียว	408,490	151,180	3,260,910
เฟื่องฟ้า	64,905	861,575	3,002,735
ชวนชม	780,354	1,361,655	1,956,777
ใบหมากผู้หมากเมีย	1,814,084	2,224,179	1,944,670
ใบจั๋งญี่ปุ่น	43,070	967,405	1,776,860
ใบเลเชอติฟเฟิร์น	2,548,787	1,989,758	1,700,810
ผักแว่น	827,495	2,785,965	1,620,375
ดอกกุหลาบ	1,096,470	1,158,325	1,470,456
อื่น ๆ	1,760,638	3,264,475	3,584,052

ที่มา : ศักดิ์ธัญญา แพทย์ปฐม, 2546

ตารางที่ 1.3 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกโดยผลิตภัณฑ์ พ.ศ. 2539 - 2544 แยกเป็นรายประเภท

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : พันบาท

ประเทศ	2539		2540		2541		2542		2543		2544	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
ญี่ปุ่น	4,314	368,097	4,083	401,600	4,755	551,868	4,983	542,203	4,763	593,021	5,084	615,375
อิตาลี	1,778	73,121	1,871	82,892	1,873	106,565	1,888	122,475	1,802	157,493	2,293	224,904
สหรัฐอเมริกา	1,367	62,438	1,454	77,917	1,624	130,063	1,771	166,877	2,249	231,746	2,331	316,516
เยอรมัน	392	29,181	274	29,734	312	40,035	238	26,425	157	23,417	218	35,232
ไต้หวัน	799	37,193	753	38,662	827	56,077	922	38,770	715	40,770	813	51,308
เนเธอร์แลนด์	276	9,695	303	14,287	399	34,347	310	35,397	361	53,094	385	53,712
เกาหลีใต้	172	23,388	148	17,476	74	10,931	76	10,831	70	12,817	88	16,399
ฝรั่งเศส	137	6,828	19	2,379	13	1,184	25	2,763	14	2,130	10	1,400
สหราชอาณาจักร	193	11,110	193	13,108	174	15,121	162	13,326	127	11,279	135	14,925
ฮ่องกง	521	12,375	609	16,574	803	34,324	770	29,220	732	22,853	1,315	32,265
แคนาดา	124	12,268	121	13,703	128	14,386	141	15,244	154	16,223	163	20,433
อื่นๆ	548	29,573	632	36,286	698	51,725	304	21,271	634	66,387	290	321,424
รวม	10,621	675,269	10,470	744,678	11,680	1,046,626	11,590	1,024,802	11,778	1,231,230	13,125	1,703,893

ที่มา : กรมศุลกากร อ้างโดย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2545

ตารางที่ 1.4 พื้นที่ปลูกและผลผลิตกล้วยไม้ของประเทศไทย ปี พ.ศ.2531 – 2543

ปี	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
2531	13,000	18,750	1,442
2532	13,100	17,950	1,370
2533	13,100	19,650	1,500
2534	13,200	22,500	1,704
2535	12,534	21,625	1,725
2536	12,614	21,750	1,724
2537	14,412	25,900	1,797
2538	14,400	25,920	1,800
2539	14,400	26,640	1,850
2540	14,500	26,825	1,850
2541	14,000	25,200	1,800
2542	14,000	24,500	1,750
2543	15,000	26,850	1,790
อัตราเพิ่มร้อยละ	0.87	3.63	3.46

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร อ้างโดย กรมวิชาการเกษตร, 2545

ตารางที่ 1.5 พื้นที่ปลูกและจำนวนเกษตรกรที่ปลูกกล้วยไม้เพื่อการส่งออก

จังหวัด	พื้นที่ปลูก (ไร่)	จำนวนเกษตรกร (ราย)
กรุงเทพมหานคร	4,700	540
นครปฐม	6,420	686
สมุทรสาคร	3,664	652
นนทบุรี	612	87
อยุธยา	418	42
ราชบุรี	818	52
อื่นๆ	868	158
รวม	17,500	2,217

ที่มา : ทวีพงศ์ สุวรรณโร, 2545

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบการผลิต การจัดการการผลิต การตลาด และปัญหาด้านการผลิตและการตลาดของเกษตรกรที่ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกสกุลหวาย
2. เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพทางเทคนิคและปัจจัยที่มีผลต่อความคืบหน้าประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตกล้วยไม้ตัดดอกสกุลหวายของเกษตรกร

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ของการผลิตและการจัดการการผลิตกล้วยไม้ การตลาด ปัญหาต่างๆในด้านการผลิตและการตลาด ตลอดจนโอกาสในการเพิ่มประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิต โดยผลการศึกษาที่ได้นี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและวางแผนการผลิตกล้วยไม้ให้เกษตรกรทำการผลิตให้มีประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มมากขึ้นต่อไปในอนาคต สำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ก็สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในที่นี้จะทำการศึกษาประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตของกล้วยไม้ตัดดอกสกุลหวายจากเกษตรกรใน 3 จังหวัด คือ นครปฐม สมุทรสาคร และกรุงเทพมหานคร ใน 3 เขต 2 อำเภอ คือ ดลิ่งชัน หนองแขม ทวีวัฒนา สามพราน และกระทุ่มแบน เนื่องจากทั้ง 3 จังหวัดนี้เป็นพื้นที่ ๆ มีการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกมากที่สุดคิดเป็นประมาณร้อยละ 84 ของพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกทั้งหมดในประเทศไทย โดยในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตนั้นจะใช้วิธีการ Stochastic Frontier Approach ซึ่งสมการการผลิตที่ใช้ในการวิเคราะห์จะมีรูปแบบเป็น Cobb-Douglas โดยที่มี u เป็น random error ที่เกิดจากปัจจัยที่สามารถควบคุมได้และมีค่า v เป็น random error ที่เกิดจากปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้เช่น สภาพอากาศ คนงานนำคหุคงาน ฯลฯ โดยตัวแปรที่ใช้ในแบบจำลองนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้เพื่อให้มีความเหมาะสมมากขึ้น กล้วยไม้ตัดดอกสกุลหวายที่ใช้ศึกษาในการวัดประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตในครั้งนี้ จะเป็นการวัดจากกล้วยไม้ที่ให้ผลผลิตแล้วเท่านั้น คือ เป็นกล้วยไม้ในปีที่ 2-4 และเป็นกล้วยไม้สกุลหวายที่มีการผลิตเพื่อการค้า